

ADVIESNOTA voor burgemeester en wethouders

Openbare besluitenlijst

Zaaknummer: 37149-2024

Medewerker	:	Mandy Luchtenberg
Team	:	Werk Inkomen Zorg
Datum	:	12 november 2024
Portefeuillehouder	:	wethouder Judith Compagner

BIJLAGEN: ☒ Onderzoek bestaansminimum
AFSTEMMING MET ☒ anders, nl. wethouder J. Compagner
☒ Openbaar ☐ Vertrouwelijk
ONDERWERP Onderzoek bestaansminimum voor inwoners van de gemeente Olst-Wijhe.

BESLUIT burgemeester en wethouders

1. Kennisnemen van de uitkomsten van het Onderzoek bestaansminimum voor inwoners van de gemeente Olst-Wijhe.
2. Het Onderzoek bestaansminimum voor inwoners van de gemeente Olst-Wijhe ter informatie delen met de gemeenteraad via de lijst van ingekomen stukken.

SAMENVATTING

Op 2 september 2024 is tijdens een beeldvormend overleg door de gemeenteraad ingestemd met de voorgestelde onderzoeksopzet voor het Onderzoek bestaansminimum voor inwoners van de gemeente Olst-Wijhe. Gedurende de maanden september tot en met november 2024 is het onderzoek uitgevoerd. Uit het onderzoek wordt duidelijk wat het besteedbare inkomen is van de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe die leven op het sociaal minimum. Hierin zijn de vergoedingen op grond van het gemeentelijk Minimabeleid meegenomen. Daarnaast is deelgenomen aan een benchmark om zo het bereik van ons Minimabeleid te meten, maar ook om de vergoedingen vanuit ons Minimabeleid te vergelijken met andere gemeenten. De uitkomsten van het onderzoek worden via de lijst van ingekomen stukken ter informatie gedeeld met de gemeenteraad.

AANLEIDING

Bij het vaststellen van de heroverwegingsmaatregelen is eind 2021 besloten dat de voorgestelde bezuinigingen op het Minimabeleid niet eerder zouden ingaan dan 2024. In het Bestuursakkoord Focus en Verbinding 2022-2026 is daarover geschreven dat als de ontwikkelingen (zoals hogere inflatie en stijgende energiekosten) daartoe aanleiding geven, het gemeentebestuur bespreekt of er wordt ingegrepen op het beleid van de voorgenomen bezuinigingen. Bij het bespreken van de Kadernota 2024-2027 is in juli 2023 door de gemeenteraad besloten om de voorgenomen bezuinigingen op het Minimabeleid terug te draaien. Destijds heeft de gemeenteraad u wel verzocht om een onderzoek uit te voeren naar wat voor de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe een aanvaardbaar bestaansminimum is.

U heeft 16 juli 2024 kennisgenomen van de voorgestelde opzet van het onderzoek en de gemeenteraad heeft tijdens een beeldvormend overleg op 2 september 2024 ingestemd met deze opzet. Gedurende de maanden september tot en met november 2024 is het onderzoek conform voorstel uitgevoerd en afgerond. Door middel van dit onderzoeksrapport wordt de onderzoeksvraag 'Wat is het besteedbare inkomen van de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe die leven op het sociaal minimum?' beantwoord. Aan de hand van deze uitkomsten en de gegevens vanuit de benchmark kan de gemeenteraad een besluit nemen over wat zij een aanvaardbaar bestaansminimum vindt voor de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe.

BEOOGD RESULTAAT

Een onderzoek op grond waarvan de gemeenteraad kan bepalen wat zij een aanvaardbaar bestaansminimum vindt voor de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe.

KADER

Het onderzoek kadert binnen:

- Artikel 35 Participatiewet;
- Artikel 36a Participatiewet;
- Beleidsregels sociaal domein Olst-Wijhe januari 2024;
- Verordening sociaal domein Olst-Wijhe januari 2024;
- Beide delen van het rapport 'Een zeker bestaan' van de Commissie Sociaal Minimum;
- Bestuursakkoord 'Focus en verbinding'.

ARGUMENTEN

In dit voorstel wordt alleen beknopt ingegaan op de belangrijkste conclusies van het onderzoek. Voor de nadere onderbouwing wordt verwezen naar het uitgebreide onderzoeksrapport.

Conclusie besteedbaar inkomen

Uit het onderzoek wordt duidelijk dat 6 van de 10 huishoudtypes maandelijks meer uitgaven hebben dan inkomsten, ook wanneer zij een aanvulling krijgen vanuit het gemeentelijk Minimabeleid. Voor deze groep huishoudens kan gesteld worden dat de drie inkomenscomponenten tezamen niet toereikend zijn voor de door het Nibud vastgestelde uitgaven. Met andere woorden: 6 van de 10 huishoudtypes die leven op het sociaal minimum in de gemeente Olst-Wijhe hebben maandelijks niet voldoende geld om rond te kunnen komen. Wat hierin opvalt is:

- De alleenstaanden en de gehuwden jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd en zonder inwonende kinderen hebben maandelijks een tekort;
- Wanneer gehuwden minderjarige kinderen hebben, komen zij ongeacht het aantal kinderen maandelijks tekort;
- Wanneer de leeftijd van het kind stijgt, stijgt het maandelijkse tekort sterker;
- Zowel alleenstaanden als gehuwden met AOW hebben maandelijks geen tekort.

Wanneer er gekeken wordt naar de gehuwden (en hieronder vallen dus ook samenwonende volwassenen die niet daadwerkelijk gehuwd zijn) met of zonder kinderen, valt het op dat deze huishoudtypes maandelijks allemaal te kort komen. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat een alleenstaande ouder een hoger kindgebonden budget krijgt voor de kinderen dan gehuwden. Daarnaast heeft een huishouden met twee volwassenen te maken met meer kosten, zoals de kosten van een zorgverzekering, boodschappen en een hoger verbruik van nutsvoorzieningen.

Voor huishoudens met minderjarige inwonende kinderen geldt dat zij ongeacht het inkomen kinderbijslag ontvangen. Het is goed om hierbij op te merken dat aan deze inkomensonafhankelijke kinderbijslag een

leeftijdstaffel verbonden is. Hoe ouder het kind, hoe hoger de kinderbijslag. De staffels zijn van 0 tot en met 5 jaar, van 6 tot en met 11 jaar en van 12 tot en met 17 jaar. Dit houdt in dat een gezin gemiddeld 6 jaar hetzelfde bedrag aan kinderbijslag (los van indexering) ontvangt voor een kind, ongeacht of de kosten gedurende die jaren toenemen door de stijgende leeftijd en de daarbij horende stijgende kosten. Het kindgebonden budget is daarentegen wel inkomensafhankelijk en stijgt, buiten de indexering, wanneer het kind 12 en 16 jaar wordt.

Zoals eerder benoemd zijn bij het maken van de berekeningen enkele aannames gedaan, zoals dat de huishoudens geen schulden hebben en gebruik maken van alle inkomensvoorzieningen waar zij recht op hebben. Daarnaast is onder andere aangenomen dat de betreffende inwoner verantwoorde keuzes maakt qua uitgaven. Voor de volledigheid wordt daarnaast opgemerkt dat inwoners van de gemeente Olst-Wijhe die leven van een inkomen op het sociaal minimum mogelijk voor meer regelingen in aanmerking komen dan alleen de reductieregeling. Gezien dit persoons- en situatieafhankelijk is, is het niet mogelijk om dit mee te nemen in de berekeningen.

Conclusie uitkomsten benchmark

De algehele conclusie vanuit de benchmark is dat over het geheel genomen de uitgaven van het Minimabeleid van de gemeente Olst-Wijhe veelal rond het gemiddelde liggen van vergelijkbare gemeenten.

De verschillen ten opzichte van andere gemeenten die opvallen zijn:

- De uitgaven reductieregeling voor kinderen;
- De uitgaven individuele inkomenstoelage.

Een mogelijke verklaring voor het verschil in uitgaven reductieregeling is dat andere gemeenten hogere bedragen toekennen ten behoeve van kinderen. Een andere mogelijk verklaring is dat veel gemeenten aangesloten zijn bij externe fondsen of particuliere initiatieven welke ook in deze benchmark meegerekend worden. Dit is voor de gemeente Olst-Wijhe niet het geval, aangezien een bewuste keuze is gemaakt om de regelingen omtrent het Minimabeleid zelf uit te voeren en de doelgroep hiermee goed in beeld te krijgen en ervoor te zorgen dat ze niet bij meerdere loketten hun aanvragen hoeven in te dienen.

Een mogelijke verklaring voor het verschil in uitgaven voor de individuele inkomenstoelage is dat de individuele inkomenstoelage ten opzichte van andere gemeenten minder wordt aangevraagd. Dit is echter niet aannemelijk, aangezien er zeer intensief en succesvol ingezet wordt op het verminderen van het niet-gebruik van regelingen (zie paragraaf 3.3 van het onderzoeksrapport). Een andere, meer aannemelijke verklaring, is dat andere gemeenten hogere bedragen toekennen wanneer het gaat om de individuele inkomenstoelage. De kanttekening hierbij is dat de individuele inkomenstoelage dan vaak als voorliggende voorziening beschouwd wordt. Dit houdt in dat deze bijvoorbeeld ingezet moet worden voor bekostiging van de vervanging van een duurzaam gebruiksgoed zoals een wasmachine of koelkast. De gemeente Olst-Wijhe hanteert deze voorwaarde niet en vergoedt de kosten voor duurzame gebruiksgoederen, als aan de voorwaarden wordt voldaan, vanuit de bijzondere bijstand. Gemeenten die een hogere individuele inkomenstoelage kennen, hebben daarom naar alle waarschijnlijkheid wat lagere uitgaven bijzondere bijstand. Per saldo is dan ook de verwachting dat deze verschillen ongeveer tegen elkaar wegvallen.

Bij de uitvoering van het Minimabeleid valt bij het bereik op dat er in Olst-Wijhe ten opzichte van de andere gemeenten enerzijds relatief veel aanvragen worden ingediend en anderzijds dat de uitvoeringskosten lager liggen in Olst-Wijhe. Verder valt op dat het aantal afwijzingen op aanvragen in Olst-Wijhe aanzienlijk lager ligt. Door het geven van voorlichtingen, aansluiten bij samenwerkingsbijeenkomsten en het organiseren van inloopsprekuren ontstaat een grotere kennis van en over de minimaregelingen bij zowel onze inwoners als onze samenwerkingspartners. Hiermee wordt voorkomen dat inwoners aanvragen indienen voor regelingen waar zij geen recht op hebben.

Daarnaast ligt bij de beoordeling van de aanvragen Minimabeleid de nadruk niet alleen op het toetsen of er wordt voldaan aan de inkomens- en vermogensvoorwaarden. We werken volgens de bedoeling en kunnen dus maatwerk toepassen om ervoor te zorgen dat we doen wat de inwoner nodig heeft. Door in te zetten op het informeren van zowel onze inwoners als onze samenwerkingspartners en te werken volgens de bedoeling wordt het gebruik en het bereik van het Minimabeleid vergroot en dit is dus ook zichtbaar geworden in de benchmark.

Met het uitgevoerde onderzoek is de onderzoeksvraag 'Wat is het besteedbare inkomen van de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe die leven op het sociaal minimum?' beantwoord en dit is inzichtelijk gemaakt voor 10 verschillende huishoudtypes. Ook is duidelijk geworden hoe het Minimabeleid van de gemeente Olst-Wijhe zich verhoudt tot vergelijkbare gemeenten.

Tot slot zijn nog enkele ontwikkelingen beschreven waarvan verwacht wordt dat dit effect heeft op inwoners met een inkomen op het sociaal minimum. Het daadwerkelijke effect van deze veelal landelijke ontwikkelingen op het netto besteedbare inkomen valt niet aan te geven omdat het deels nog plannen zijn en de ontwikkelingen aan de uitgavenkant ook nog niet voldoende inzichtelijk zijn. Het geeft wel aan dat zeer veel verschillende factoren aan zowel de inkomsten- als uitgavenkant van invloed zijn op het besteedbare inkomen van de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe die leven op het sociaal minimum.

RISICO'S

Niet van toepassing.

FINANCIËN

Het voorstel heeft geen financiële consequenties, want het betreft een feitelijke weergave van de huidige situatie waaronder uitvoering van het gemeentelijk Minimabeleid.

DUURZAAMHEID

Niet van toepassing.

PARTICIPATIE

Niet van toepassing.

COMMUNICATIE

De Adviesraad Samenleving ontvangt de uitkomsten van het onderzoek ter kennisname. Er is hen niet om advies gevraagd aangezien het een feitelijke weergave is van de huidige situatie. Het onderzoek wordt ter kennisname en ter oordeelsvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

PLANNING EN UITVOERING

De uitkomsten van het onderzoek worden via de lijst van ingekomen stukken gedeeld met de gemeenteraad.